

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MELJELLEN HETEKÉNT CÍVSZER-
szombaton és egyes rendki-
vól alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városbír-
ságnál) 7. sz. léde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:

Városi könyvnyomda-vállal-
at irodája. Ide küldendők
az előfizetési díjak és hirdet-
ések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** •• Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadóhatalmados: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

Az öntözés.

Most, hogy inkább beszélünk és tervezünk a Hortobágy hasznosításáról és a rétek öntözéséről, nem lesz érdektelen közölni Ereky Károly-nak, kiváló közigazdasági írónaknak az öntözés-ről szóló cikkét, mely így hangzik.

Nálunk az a közfelfogás uralkodik, hogy az amerikai föld östermő-ereje teszi lehetségessé az odavándorlók kenyérkeresetét. Határozott formában olvasom sokszor, hogy Magyarország földje az ezeréves kultúra folytán kimerülőfélben van, míg Amerika szűz talaja öserőtől duzzad és így természetes, hogy a magyar és általában az európai nép kivándorlása Amerikába mindaddig tart, míg az amerikai vállalkozók új termőföldet tudnak a bevándorlók rendelkezésére adni. Ezzel a felfogással szemben az egyik leghíresebb észak-amerikai agráríró, T. Byard Collins: *The new agriculture* című, New-Yorkban megjelent könyvében azt olvasom, hogy az észak-amerikai Unió államaiban az új farmok a termékelőrel halmozottan létesítettek. Az Unió közel 10 millió négyzet-kilométer összes területéből 5%, azaz 500,000 négyzet-kilométer volt csak olyan, hogy azon a bevándorlók, minden előmunkálat nélkül farmot létesíthettek. T. Byard Collins szerint az észak-amerikai Unió összes többi termőterülete, ami pedig közel 3,000,000 négyzet-kilométerre rug, nagy vízépítési munkálatok révén volt csak termékennyé tehető és száz meg száz millió dollár befektetés révén sikerült csak Észak-Amerika sivatagjait termőfölddé varázsolni. A nagynevű amerikai szerző szerint ez a befektetés tette azonban az Uniót hatalmasná, mert Amerika öntözés nélkül a világ egyik leg-szegényebb országa lenne.

Az öntözés hasznát maga a természet ismertette meg az emberrel. Mindenütt a világon találkoznak öntözött földekkel. És ez természetes is. A Nilus, a Rajna, a Duna és a Tisza egyformán termékenyítették meg az előntött réteket s így a föld minden részén megfigyelhetők az emberek, hogy rétek termelőképeséget mesterséges árszással is lehet növelni. És ez a megfigyelés nagy-jelentőségű dolog. Mint láttuk, Amerika ennek köszönheti gazdagságát és mint tudjuk, a régi Egyiptom is a Nilus árbásáiból tartotta fenn nagy kultúrájú társadalmát. Nagyjelentőségű azonban a réttöntözés nálunk is. A rétet az állatállományunk tápláló anyja, a helyközi forgalom és a mezei munkaerő forrása. Az állati izomerő a rétből fakad

és hustaplálékunknak is a rétet az alapanyaga. Ezért termel például Németország 54,000,000 hektár összes földjéből 12 millió állati takarmányt. És a német kormány különösen nagy súlyt helyez arra, hogy a rétművelés modern elvek szerint történjék. Siegenben, Westfáliában rétmesteriskolát tart fenn. A tannlok 6000 hektár öntözött rétet művelésben szerzik meg szakismereteiket és a rétet öntözés évről-évre nagyobb földdarabra terjeszkedik ki. Megemlítek néhány példát.

Westfáliában, Lippstadt mellett, barasztvidék volt. Még a Hortobágnál is porlagabbnak látszott. Egész éven át csak néhány számar és birka legelt rajta. Az öntözés ezt az 1200 hektárnyi területet paradicsomkertté varázsolta. A hektár évenként való szénatermése, középtértekben, 100 métermáza rajta, a rétbér pedig 200 márka. Ugyanílyen vizsgálása van Baden nagyhercegségnek is a Fekete-erdő vidékén. Évről-évre ezer hektár friss rétet kerül itt öntözés alá. A magaslapon a völgyeket elzárják és a vízfolyást gáttal szabályozzák. Az így nyert vízzel 80,000 hektár rétet öntöznek és kétezer turbinát hajtának. Turterméstől nem kell félni. Az öntözött rétet arra egyre emelkedik és hektárja jelenleg 3000 márkával drágább, mint a természetes réte.

Legérdekesebb azonban az öntözés a városok környékén. Azok a fejlett angol, francia és német városok, melyek lefolyó szennyvizeiket nem vezet-hetik a tengerbe, vagy valami nagy folyóba, piszkos vizüket réteken és kertekben öntözik el. Mivel Magyarország nagyobb városai, amelyek nem fekszenek a Duna, vagy a Tisza partján, közegészségi viszonyaikon hasonló eljárással segíthetnek legkönnyebben, ismertetem Berlin szenny-vízzel öntözött területeinek célját és mezőgazdasági jövedelmezőségét.

Berlinben a múlt század hatvanas éveiben nem volt sem vízvezeték, sem szennyvízcsatorna. Az emberi és állati hulladékokat pócegödörökben gyűjtötték össze és időnkint a Spreebé hordták. Berlin növekedésével ez az állapot azonban tart-hatatlaná vált. A város talaját a szennyes vizek annyira áthatolták, hogy az utca égszerre mindenütt szagos volt, a Berlinen átfolyó kis Spree vize pedig az undorodásig tele volt piszokkal. A szenny oly mértékben szaporodott, hogy Berlinben veszedelmes volt élni és a porosok fővárosa volt Európa egyik legegészségtelenebb városa.

Ezen a szerencsétlen állapotban azzal segítet-

tek, hogy a városi szennyvizeket széjjel öntözték Berlin vidékén hatalmas szivattyúk és csőrendszerek segítségével. És azóta Berlin a legegészségesebb városok közé tartozik. Berlinben naponként körülbelül 200.000 köbméter szennyvíz keletkezik, amelyeket 6000 hektár termő fölületen öntöznek széjjel és pedig 11 szivattyutelep működik a város legmélyebb pontjain és hatalmas vascsöveken nyomja ki a szennyvizet a várostól 10–15 kilométer távolságra. Mikor a szennyvíz a 6000 hektár területű birtoktesten keresztül a talajba szívórog, jól megrágyazza a földet és megtisztulva ömlik a Spreebé, illetőleg a Havelbe. Berlin városának az öntözött földjeiről évenként 3.000.000 márká a bevétele eladott fű, répa és egyéb növényterméséből, de ezért mégsem tud a mezőgazdaságából nagy hasznot kihozni, mert jöllerhet csak 6000 hektár öntözött földre van szűkösege, mégis 15.000 hektárt vásárolt össze, úgy, hogy jelenleg 9000 hektár földje parlagon hever és legfeljebb néhány 100 hektár van belőle, részben 50–100 márkáért, holott Berlin városa átlag 4000 márkáért vásárol meg egy hektár kopár homokföldet. Berlin városa tehát nem az öntözésre fizet rá, hanem a spekulációból előre megvásárolt és ki nem használt földterületeire, mert 24 millió márká helyett 60 millió márkát fektetett földvásárlásokba. Nálunk Magyarországon az öntözéssel kapcsolatos mezőgazdaság érdekében Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter szerzett érdemeket. Bizonyára figyelve ki fog terjedni a városok szennyvizének közzegassági felhasználására. Sok földet lehetne ezzel megjavítani és a most értéktelenné látszó szerves hulladékok okosan felhasználva jövedelmet hoznának.

Erkey Károly.

A csatornázás ügye.

Egy idő óta szokássá vált nálunk, hogy a miniszteriumokban el nem intézett ügyekről beszélnék és akadnak napról-napra próféták, akik jövendőjeltek, hogy a belügyminiszter megsemmisítette az általános csatornázásra vonatkozó közzegülési határozatot és elfogadta az ez ellen beadott felebbezést.

Hogy milyen álláspontra helyezkedik a belügyminiszter, azt még most nem tudjuk, annyit azonban határozottan állíthatunk, hogy a felhangzó „Carmen lugubre” legalább is korai, mert a miniszterium még nem döntött a csatornázás kérdésében. Lehet, hogy változtat a határozaton, az is megtörténhetik, hogy azt megsemmisíti, annyit azonban bizonyos, hogy a különböző híradások egyáltalában nem használnak sem a csatornázás ügyének, sem a város tekintélyének.

Elég baj már az, hogy a felebbezés megtörtént és a csatornázás kérdésének megoldása ismét késett egy esztendő. Természetesen ezzel együtt a vízvezeték kiépítése is eltolódik, mert a kettő csakis egyszerre, párosan oldható meg. És mert egyes bizottsági tag uraknak eleme a felebbezés és a nélkül csonkának és áldástalannak tartják bizottsági tagsági működésüket, a legmondosabban előkészített ügyek halasztást szen-

vednek és a város közönsége nem tud hozzájutni azon művek végleges betervezéséhez, melyek városunk egészségügyi viszonyán nagyot lendítenének.

Felebbezéshez mindenkinek van joga, de éppen abban áll a bölcsesség, ha valaki ezen jogával okosan él, mert különben csak kárt okoz a felebbezéssel az ügyek gyors fejlődésének. És mivel a csatornázási tervek illetékes fórumok által felül lettek vizsgálva, az egyes bizottságok és a városi tanács rengeteg dolgot végzett, míg azt a közzegülésnek bemutatata, nézetünk szerint elég felesleges igyekezet volt e felebbezés megszerkesztése, mely városunk szépen megindult fejlődését lehet évekre visszavetette.

Esztünk ágában sincs kétségbe vonni a jóhiszeműséget a felebbezés részéről, annyi azonban bizonyos, hogy mi jobban megnyugsunk a szakemberek számításában, mint bárkinek egyoldalú felfogásában. Azt sem szabad elfeledni, hogy a multban, még nem is olyan régen, éppen azok neveztek a felebbező gyártókat kerékkötőknek, akik most makacs következetességgel gyártják a felebbezéseket, végtelen kárára a gyorsabb előhaladásnak.

Hogy pedig a miniszter nem döntött ezen kérdésben, bátran állíthatjuk, mert biztos tudomásunk van arról, hogy az ügy még tárgyalás alatt áll. Kár tehát előre örvendezni azoknak, akik tele tudóval hirdették, hogy a miniszter megsemmisítő rendeletet már a küszöbön van. Közügyeket nem kell és nem szabad ily könnyelműen kezelni.

Ha majd megjön a miniszteri határozat, akkor beszélhetünk a dologról, addig azonban legyünk türellemmel és ne fessünk a falra olyan képeket, melyek csak egyeseknek a nyári hőség által felhevült agyában rajzolódhatnak le.

A földmivelésügyi miniszter az erdőkért.

Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter a kopár, vizmosásos és futóhomokterületeken ez évben létesítendő, közzegassági jelentőséggel bíró erdőültetések megjutalmazására, az erdőörvényben kapott felhatalmazás alapján, az országos erdei alaphól tízenegy nagy jutalmat, tíz elsőrendű és kilenc másodikrendű elismerő jutalmat tűzött ki és pedig: három egyenként 1000 koronás nagy jutalmat (kettőt készpénzben, egyet disztlárgyban), négy, egyenként 800 koronás nagy jutalmat (kettőt készpénzben, kettőt disztlárgyban), négy, egyenként 500 koronás elsőrendű elismerő jutalmat (kettőt készpénzben, kettőt disztlárgyban), öt, egyenként 400 koronás elismerő jutalmat (hármát készpénzben, kettőt disztlárgyban), öt, egyenként 300 koronás másodikrendű elismerő jutalmat (hármát készpénzben, kettőt disztlárgyban) és négy, egyenként 200 koronás másodikrendű elismerő jutalmat (hármát készpénzben, egyet disztlárgyban).

Ezen jutalmakért az érdekelni birtokosok (bérlok) azon erdőültetésekkel versenyezhetnek, amelyeket az 1879. évi XXXI. t.-c. 165. §-ában körülírt kopár, vizmosásos, vagy futóhomokterületeken, állami pénzvesztési igénybevétele nélkül a folyó év tavaszán vagy őszén foganatosítottak.

Megkívántatik azonban, hogy: a) az 1000 koronás nagy jutalmakra versenyző erdősítések egy tagban legalább 25 kat. hold terjedelműek, b) a 800 és 600 koronás nagy jutalmakra versenyző erdősítések egy vagy több tagban legalább 25 kat. hold terjedelműek, c) az 500 és 400 koronás elsőrendű elismerő jutalmakra versenyző erdősítések egy vagy több tagban legalább 10 kat. hold terjedelműek, d) a 300—200 koronás másodrendű elismerő jutalmakra versenyző erdősítések egy vagy több tagban, legalább 5 kat. hold terjedelműek legyenek.

A pályázó birtokos a versenyre bocsátott erdősítést az első munkálatoktól kezdve a jutalom odaítélésének idejéig állandóan gondozni, a szükséges pótlásokat fogantatásitani s a létrejött erdőt az 1879. évi XXXI. t.-c. 2. §-ai szerint erdőként fenntartani és kezelni tartozik.

A versenyre bocsátott erdősítések az 1914-ik évben fognak a helyszínén megbíráltatni. A jutalmak kiosztásánál az erdősítések sikere és közgazdasági jelentősége, az erdősítésnél fölmerült nehézségek és az erdősítésre fordított költségek fognak irányadóul szolgálni, de a pénzjutalmak kiosztásánál figyelembe vétnek ezek mellett a birtokos vagyoni viszonyai is.

A pályázó birtokos a jutalmakra csak akkor tarthat igényt, ha a versenyre bocsátott és a jutalomra érdemesnek ítélt erdősítés a jutalom odaítélésének idejében is birtokában lesz.

Az odaítélt pénzjutalmak egy harmadrésze az erdősítést teljesítő kezelő erdőtiszt (gazdatiszt vagy bérlő) fogják illetni. A dísztyúrok nyert birtokosok azon alkalmazottjai pedig, akik a jutalmazott erdősítések teljesítése körül kiváló érdemeket szereztek, érdemük szerint külön pénzjutalomban fognak részesülni.

A folyó év tavaszán teljesített erdősítéseket legkésőbb folyó évi augusztus hó végeig, a folyó év őszén teljesített erdősítéseket pedig legkésőbb f. évi december hó 25-ig kell a birtokosnak a közigazgatási erdészeti bizottságnál vagy a kir. erdőfelügyelőségnek pályázatra bejelenteni. A pályázati kérvényben az erdősítés helyét (község, dűlő, helyrajzi szám), kiterjedését és az erdősítésre használt fanemet pontosan meg kell jelölni.

Kérem. Egy közigazgatási naptárt ohajtván szerkeszteni, abban szeretném közölni Debreczen sz. k. város összes tisztviselőinek, továbbá kezelő- és segédszemélyzetének rövid életrajzát, irodalmi, társadalmi stb. tevékenységét. Ez okból felkérem összes tisztviselőtársaimat, méltóztatásanak lehetőleg kimerítő élettrajzi adataikat velem legközelebb 1909 szeptember 1-ig közölni. A naptár a naptári részen kívül tartalmazni fogja a közigazgatás fontosabb kérdéseit és valóságos utmutatója lesz a tisztviselőnek, segéd- és kezelőszemélyzetnek. A kérvényeket címemre kérem (Városház földszint 7.) küldeni. Debreczen, 1909 augusztus 10-ikén. Koncz Akos. „A város” felelős szerkesztője.

Hirek.

— A király születése napja. Ő Felsége születése napján istenítisztelet volt a ref. rk., és az izraelita templomokban. Az istenítiszteleten ott láttuk Kovács József polgármestert, a városi tanácsot, tisztikart, Hajdu vármegye tisztikarát, a kir. táblát törvénytiszteket, a honvédség- és közös tisztikart, végül a nagy idők tanuit a honvédek.

— Polgármesteri értekezlet. A törvényhatósági joggal felruházott városok polgármesterei kongresszusokat szeptember 9-ikén fogják megtartani Kassán.

— Husvizsgálat. A rendőrség a napokban a hatósági állatorvosal husvizsgálatot tartott és ez alkalommal sok romlott hús kobzott el. Nézetünk szerint az illetőket nemcsak meg kellene büntetni, hanem nyűket a nyilvánosság elé kellene tárni, hogy óvakodjanak tőlük a vevők.

— Szabadágon. Szabó István adópénztáros a héten kezdte meg harminc napra terjedő szabadságidejét.

— Pályázók városi hivatalokra. Augusztus 16-ikán jár le a mérnöki és egy adópénztári tisztii állásra hirdetett pályázat. A mérnöki állásra csak ketten pályáztak ifj. Török Gábor kir. kulturmérnök és Fodor József mérnök. Az adópénztári tisztii állásra többen pályáztak.

— Halálozás. Lapunk zártakor vettük a hirt, hogy polgár Balogh Ferenc, városunk törvényhatósági bizottsági tagja 64 éves korában elhunyt. Béke poraira.

— Az ohati ártézi kut elromlott. A város ohati birtokán, amelyet Fried Emil bérel, pár év előtt ártézi kutat furatott, amely pompás vízen kívül arról volt nevezetes, hogy világító gázt is szolgáltatott. Ez a pompás kut most felmondta teljesen a szolgálatot. A csöveit ugyanis a rozsda elelte, mert vörös fenyő helyett vascsöveket raktak be. A bérlő jelentést tett a tanácsnak a dolgról és kéri az ártézi kut sürgős helyreállítását.

— A debreczeni reform. tanítóképző intézet értesítője az 1908—1909. iskolai évről Közléteszi: *Orosz István igazgató.* A debreczeni ref. tanítóképző intézet értesítőjében több érdekes adatot találunk az intézet fejlődésére. Az iskola vezetése a legbuzgóbb férfiak kezébe van utelve. Az első félévben 157, a másodikban 134 tanuló látogatta az intézetet, az év végén 9% kitűnő, 23% jeles, 31% jó, 33% elegendő és csak 1% végtelt eredménytelenül. A legtöbb tanuló debreczeni illetőségű volt. Az intézet szerelvényt, könyvtára az idén is gazdagodott véletl és ajándékozás útján. A tanulók tandíját nem fizetnek. Az intézetnek 12 ösztöndíjalapítványa van.

— A Debreczeni kereskedelmi és iparkamara évi jelentése. A debreczeni kereskedelmi és iparkamara most adta ki évkönyvét és évjelentését a kamara kerület 1908. évi közgazdasági viszonyairól. A munka két főrészből áll. Az első könyv a kamara múlt évi munkásságát ismerteti, a kamara háztartási és vagyoni viszonyait, könyvtárát, iparmuzéumát, a hivatali és személyi viszonyokat s a múlt évben végbement újjáalakulást. Majd a kerület érdekelt-ségeinek nyilvántartása, az iparosok és kereskedők, hálózik, gyárak és cégek kimutatása következik, ezt követi a minisztériummal és hatóságokkal való érintkezés leírása a fontosabb kérdések ismertetésével. Külön fejezet szól a szakoktatás és iparfejlesztés támogatása terén tett munkásságról. A második rész a tulajdonképpeni évjelentés a kerület közgazdasági viszonyairól. Borus általános bevezetéssel kezdődik ez, s tüzetes tárgyalást ad

a munkaviszonyokról és kivándorlásról. Áttér ezután a kereskedelem nagy fejlesztésre s a terület kereskedelmi szervezeteinek ismertetése után sorra veszi a mezőgazdasági, kertészeti, állatokkal, állati terményekkel, borral, szeszrel, fával és egyéb cikkekkel folytatott árukereskedelmet. A bányászati (só-, érc-, vas és fémbányászati) viszonyainak megírása után sorra következnek az agyag-, üveg-, fa-, fém-, ruházat-, élelmi-, bőr-, nyomda- és építőipar dolgai, végül a háziipar. Végül a törvényhozás és jogszolgáltatásról írt fejezet adja elő, hogy a kamara miképp igyekezett az érdekelttség szempontjainak érvényt szerezni a törvényelőkészítések munkáiban.

A nagyerdei hidegvizgyógyintézet folyó évi áprilisi havában megnyílt.

Intézeti és fürdő-orvos **Dr. Szász Adolf**. (lakik Piac-utca 59. sz.)

A vizgyógyintézet látogatói a vizgyógyintézet orvosa, vagy más orvos rendelménye alapján vehetik az intézetet igénybe s a rendelvény a fürdőszolgának átadandó.

A vizgyógyintézet délelőtt 5-1/2-ig, délután 1/5-től 1/8-ig férfiak, délelőtt 1/2-9-12-ig és délután 1-1/2-5-ig nők által használható. Ugyanott reggel 5 órától este 7-ig kádifürdő, hétfőn, szerdán és pénteken nők, egyébb napokon férfiak által használható gőzfürdő áll rendelkezésre.

A fürdő felügyelőség.

Versenyárgyalási hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város légszeszgyárában egy 8000 m³ befogadó képességű gáztartány építendő, mely később 12,000 m³-re legyen bővíthető. A tartány 1910 okt. 1-ig helyezendő üzembe a szállítási feltételekben foglalt körülmények figyelembe vételével.

Ugy a felhasználandó anyag, mint a munkaerő lehetőleg magyarországi legyen; ezeknek egyenlő feltételek mellett előny biztosítatik és ezek tekintetében vállalkozó aláveti magát úgy a város, mint a kormányhatóság ellenőrzésének.

Az ajánlathoz mellékelendő a szerkezet rajza, statikai és gáznyomási számítása, valamint súlykimutatása és kitüntető, hogy ajánlattevő a szállítási feltételeket ismeri és azokat kötelezőleg vállalja.

Mellékelendő továbbá az ajánlott összeg 5%-ának megfelelő óvadék letéti jegye. Az óvadék kézpenzben, vagy óvadékképes értékpapírban Debreczen sz. kir. város házi pénztáránál helyezendő letétbe.

Az így felszerelt és megfelelő felirattal ellátott zárlt irásbeli ajánlatok Debreczen sz. kir. város polgármesteri hivatalánál legkésőbb 1909 szeptember 6-ik napjának déli 12 órájáig adandók be.

Elkésve érkezett, táviratilag tett, vagy helytelenül kiállított és felszerelt ajánlatok és utóajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Az ajánlatok a városháza kistanácstermében szept. hó 6-án d. u. 3 órakor fognak nyilvánosan felbontatni, amikor ajánlattevők, vagy megbízottjaik jelen lehetnek.

Ajánlattevők a végleges döntésig kötelezettségben maradnak. A város fenntartja magának a jogot, hogy az ajánlatok közötti tetszése szerint szabadon választhasson, vagy azokat vissza is utasíthassa.

Mindenemű további felvilágosítás Debreczen sz. kir. város világitási vállalatának igazgatóságánál szerezhető be, ahol az ajánlati minták és feltételek is díjtalanul rendelkezésre állanak.

Kelt Debreczen, sz. kir. város Tanácsának 1909 augusztus 5-én tartott üléséből.

A városi Tanács.

Alapítottott 1561.

Telefon: 270.

« DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS » KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA. (VÁROSHÁZÉPÜLET, KOSSUTH-UTCA.)

A modern technika legújabb vívmányaival felszerelve, készit mindenféle nyomtatványokat a legegyszerűbbtől a legdiszesebbig, jutányos ár mellett. ☺☺☺☺☺

Meghívók, eljegyzési kártyák, üzleti nyomtatványok, körlevelek a legizlésesebben állíthatnak ki. — Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. ☺☺☺☺☺

Tartós betűredeből készült tömöntvényekkel helybeli és vidéki nyomdákknak, könyvkötőknek jutányos árért rövid idő alatt szolgálunk.